

img1

## LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

### NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. rugsėjo 29 d.  
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Danguolės Bublienės (pranešėja), Artūro Driuko ir Algirdo Taminsko (kolegijos pirmininkas),

teismo posėdyje kasacinė rašytinio proceso tvarka išnaginėjo civilinę bylą pagal atsakovės uždarnosios akcinės bendrovės „Metkonas“ kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. gruodžio 21 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės bankrutavusios uždarnosios akcinės bendrovės „Kortas“ ieškinį atsakovei uždarajai akcinei bendrovei „Metkonas“ dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu ir restitucijos taikymo; tretieji asmenys notarė R. S., Č. D., O. A. D. ir Ž. O.

Teisėjų kolegija

nustatė:

#### I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl siurprizinio teismo sprendimo priėmimo, teismui *ex officio* (pagal pareigas) pritaikius kitą nei ieškovės prašomą restitucijos būdą.
2. Ieškovė prašė teismo pripažinti negaliojančią nuo sudarymo momento jos su atsakove 2018 m. spalio 8 d. sudarytą Skolos padengimo sutartį ir taikyti restituciją – priteisti iš atsakovės 175 965,88 Eur skolą ir 27 850 Eur, kaip automobilių „Mercedes Benz“ ir „Ford Ranger“ verčių ekvivalentą pinigais, o atsakovei priteisti 36777/71552 (51/100) dalį administracinio pastato (*duomenys neskkelbtini*), unikalus Nr. (*duomenys neskkelbtini*).
3. Ieškovė nurodė, kad Kauno apygardos teismas 2019 m. gegužės 15 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. eB2-266-924/2021 iškėlė ieškovei nemokumo bylą. Ieškovės nemokumo administratorius, patikrinęs bendrovės iki nemokumo bylos iškėlimo sudarytus sandorius, nustatė, kad 2018 m. spalio 8 d. Skolos padengimo sutartimi šalys sutarė dėl atsakovės 175 965,88 Eur skolos ieškovei padengimo, perleidžiant už šią skolą ieškovei atsakovės 36777/71552 (51/100) dalį administracinio pastato (*duomenys neskkelbtini*), vertė 194 681,36 Eur, o už įskaityto turto vertę, viršijančią paskolos sumą (194 681,36 Eur – 175 965,88 Eur), perleidžiant atsakovės nuosavybėn dvi ieškovei priklausiusias transporto priemones, būtent – „Mercedes Benz“, vertė 1720 Eur, ir „Ford Ranger“, vertė 16 995,48 Eur.
4. Ieškovė nurodė, kad egzistuoja visos Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 6.66 straipsnyje nustatytos sąlygos 2018 m. spalio 8 d. Skolos padengimo sutarčiai pripažinti negaliojančia. Šios sutarties sudarymo metu ieškovė jau turėjo pradėtą įsipareigojimų kreditoriams ir faktiškai jau buvo nemoki, sandorį sudarė tos pačios šeimos nariai, skirtingais statusais atstovaudami ieškovei ir atsakovei. Abi sandorio šalys buvo susijusios ir žinojo, kad jo sudarymo metu ieškovė jau yra nemoki. Be to, nekilnojamasis turtas buvo įkainotas 3 kartus didesne kaina nei reali jo vertė, o automobiliai – mažesnėmis kainomis nei reali jų vertė. Sandorį pripažinus negaliojančiu taikytina restitucija ieškovės nurodytu būdu, kadangi automobiliai natūra jau negali būti sugrąžinti ieškovei.

#### II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

5. Kauno apygardos teismas 2021 m. sausio 7 d. sprendimu pripažino negaliojančią *ab initio* (nuo pradžių) bylos šalių 2018 m. spalio 8 d. Skolos padengimo sutartį ir taikė restituciją – priteisė atsakovei iš ieškovės 36777/71552 (51/100) dalį administracinio pastato, unikalus Nr. (*duomenys neskkelbtini*), esančio (*duomenys neskkelbtini*), o ieškovei iš atsakovės – 175 965,88 Eur skolą ir 27 850 Eur ieškovės perleistų automobilių vertės ekvivalentą pinigais, taip pat priteisė ieškovei iš atsakovės 3909,44 Eur, o valstybei – 2517,86 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
6. Kauno apygardos teismas 2021 m. vasario 2 d. papildoma nutartimi priteisė ieškovei iš atsakovės 1500 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.
7. Teismas nurodė, kad 2016 m. rugpjūčio 29 d. įvyko atsakovės UAB „Metkonas“ neeilinis visuotinis akcininkų susirinkimas, kuriame svarstytas ieškovės UAB „Kortas“ 2016 m. rugpjūčio 25 d. raštas-pretenzija dėl 155 113,24 Eur pagal sąskaitą faktūrą Nr. KOR500609 ir 20 852,64 Eur skolos dalies grąžinimo ieškovei. UAB „Kortas“ rašte nurodė, jog jai priimtini ir kiti atsiskaitymo būdai, todėl UAB „Metkonas“ visuotinis akcininkų susirinkimas nusprendė visą įsiskolinimą grąžinti nekilnojamuoju turtu – perduoti ieškovei buitinį administracinį pastatą, unikalus Nr. (*duomenys neskkelbtini*), žymėjimas plane 6B1p, kaina 32 253,99 Eur ir 0,29 Eur, taip pat statybinių medžiagų sandėlį, unikalus Nr. (*duomenys neskkelbtini*), žymėjimas plane 17F1g, kaina 156 851,62 Eur, dėl to UAB „Kortas“ sumokėtų atsakovei 13 140,02 Eur už perduotą didesnės vertės turtą nei atsakovės skola. 89 proc. balsų susirinkime suteikiančių atsakovės paprastųjų vardinių akcijų turėtojai buvo vienos šeimos nariai: O. A. D., R. D., L. D., o viena iš jų – akcininkė O. A. D. – turėjo akcijų, suteikiančių 60 proc. balsų.
8. 2018 m. rugsėjo 24 d. įvyko UAB „Kortas“ valdybos posėdis, kuriame svarstyta nekilnojamojo turto įsigijimo iš atsakovės už jos skolą ieškovei galimybė. Iš UAB „Kortas“ 2018 m. rugsėjo 24 d. valdybos posėdžio protokolo Nr. 4 matyti, kad atsakovė pagal PVM sąskaitą faktūrą Nr. KOR500609 skolingai ieškovei 155 113,24 Eur, o pagal 2007 m. balandžio 16 d. paskolos sutartį – 20 852,64 Eur, iš viso 175 965,88 Eur. Protokole taip pat nurodoma, kad UAB „Metkonas“ siūlo kitus atsiskaitymo būdus, todėl, norint padengti įsiskolinimą, siūloma: 1) įsigyti 51/100 dalį administracinio pastato (*duomenys neskkelbtini*), 367,77 kv. m, unikalus Nr. (*duomenys neskkelbtini*), žymėjimas plane 1B 4p, kaina – 194 681,36 Eur; 2) perleisti atsakovei ieškovės UAB „Kortas“ automobilį „Ford Ranger“, valst. Nr. (*duomenys neskkelbtini*), kaina 16 995,48 Eur su PVM ir savivartį su manipulatoriumi, valst. Nr. (*duomenys neskkelbtini*), kaina 1720 Eur su PVM. UAB „Kortas“

valdybos vardu sprendimą dėl nekilnojamojo turto iš atsakovės įsigijimo už atsakovės skolą priėmė valdybos nariai Č. D., O. A. D. ir tuo metu bendrovei vadovavusi Ž. O..

9. 2018 m. spalio 8 d. bylos šalys sudarė Skolos padengimo sutartį, kuria: 1) atsakovė už 175 965,88 Eur skolą perleido ieškovės nuosavybėn 36777/71552 (51/100) dalį administracinio pastato (*duomenys neskelbtini*), unikalus Nr. (*duomenys neskelbtini*), šalių susitarimu įkainotą 194 681,36 Eur; 2) ieškovė už įskaitytos skolos dydį (175 965,88 Eur) viršijusios pastato vertės dalies perleidimą atsakovės nuosavybėn (194 681,36 Eur – 175 965,88 Eur = 18 715,48 Eur) perleido atsakovei transporto priemones „Mercedes Benz“, valst. Nr. (*duomenys neskelbtini*), ir „Ford Ranger“, valst. Nr. (*duomenys neskelbtini*).
10. Teismas konstatavo, kad byloje yra įrodytos visos [CK 6.66 straipsnio](#) taikymo sąlygos. Byloje nėra ginčo, kad sandorio sudarymo metu ieškovė jau turėjo kreditorių, su kuriais ji iki šiol nėra atsiskaičiusi, todėl pirmoji būtinoji *actio Pauliana* (Pauliano ieškinys) sąlyga – kreditoriaus neabejotina ir galiojanti reikalavimo teisė – nustatyta.
11. Teismas nustatė, kad ieškovės pradelsti finansiniai įsipareigojimai kreditoriams viršijo pusę į jos balansą įrašyto turto vertės. Ieškovė sudarant sandorį dėl atsakovės skolos įskaitymo jau buvo faktiškai nemoki.
12. Remdamasis 2020 m. spalio 2 d. teismo ekspertizės akto Nr. 2020/KTE-10-02 išvadamis teismas nurodė, kad ieškovės automobiliai buvo perleisti atsakovei 9134,52 Eur mažesne kaina, nei tuo metu buvo jų rinkos vertė. Eksperto išvadą dėl buvusios transporto priemonių rinkos vertės paneigiančių įrodymų atsakovė nepateikė.
13. Ginčijamu sandoriu atsakovės UAB „Metkonas“ už skolą ieškovei BUAB „Kortas“ perleisto 51/100 dalies pastato vertė buvo 65 280 Eur (vidutinės turto rinkos nustatymo data – 2018 m. spalio 3 d.). Pagal ieškovės pateiktą turto vertintojos UAB „Alliance valuations“ ataskaitą, šios turto dalies vidutinė vertė 2019 m. spalio 7 d. buvo 80 000 Eur. Ir nors šioje ataskaitoje yra nustatyta 2019 m. spalio 7 d. buvusi pastato dalies vertė, o ginčijamas sandoris buvo sudarytas prieš metus, tai, teismo vertinimu, nesudaro procesinės kliūtis tokia ataskaita vadovautis. Iš ataskaitos 8 lentelės teismas nustatė, kad lyginamųjų objektų Nr. 1, 2, 3 pardavimo datos yra 2017 m. spalio mėn. – 2018 m. gegužės mėn., o nustatydama rinkos vertę pajamų metodu, turto vertintoja atsižvelgė į administracinės paskirties pastatų nuomos sandorius, sudarytus datomis, artimonis ginčijamo sandorio sudarymo datai. Skirtingais vertės nustatymo metodais apskaičiuota vertinamo objekto rinkos vertė yra 80 000 Eur (lyginamųjų objektų) ir 73 000 Eur (pajamų metodu). Atsakovės kartu su tripliku pateikta 2018 m. vasario 23 d. turto rinkos vertės konsultacine išvada, pagal kurią administracinio pastato pardavimo kaina gali siekti net iki 384 000 Eur, o 51/100 dalies – atitinkamai 195 840 Eur, teismas nesivadovavo, konstatavęs, kad ši išvada neatitinka vertinimo dokumentų turiniui bei formai keliamų reikalavimų, ji tėra informacinio konsultacinio pobūdžio dokumentas, skirtas pačiai užsakovei (atsakovei). Be to, nors šioje konsultacinėje išvadoje nurodoma, kad visas pastatas gali būti parduodamas už 384 000 Eur, tai nereiškia, jog ir pastato dalies pardavimo atveju būtų gauta reali rinkos kaina, juolab kai konsultacinėje išvadoje 1 kv. m kaina nurodyta kaip galinti siekti iki 537 Eur, o iš ieškovės pateiktos ataskaitos (8 lentelės) lyginamųjų objektų Nr. 1, 2, 3, esančių (*duomenys neskelbtini*), 1 kv. m rinkos vertė buvo nustatyta gerokai mažesnė – 219 Eur. Atsakovė nepateikė ir tokių įrodymų, kad ginčo turtas rinkoje yra paklausus ir kad jo dalį (51/100), kai nenustatyta net naudojimosi bendrąja daline nuosavybe tvarka (tokių duomenų byloje nėra), nemokumo administratorius galėtų parduoti už ne mažesnę kaip 194 681,36 Eur kainą, t. y. už ginčijamame sandoryje šalių įvardytą jo vertę. Teismas nusprendė, kad kreditorių teisės, sudarant ginčijamą sandorį, buvo pažeistos.
14. Teismas nenustatė buvus ieškovės pareigą sudaryti tokio pobūdžio sandorį su atsakove, siekiant iš jos atgauti 175 965,88 Eur įsiskolinimą, ar buvus atsakovės pareigą jį sudaryti, siekiant padengti 175 965,88 Eur įsiskolinimą ieškovei. Byloje nėra duomenų, kad ginčijamas sandoris buvo šalims privalomas, šio sandorio sudaryti neįpareigojo nei įstatymas, nei teismo sprendimas, nei kitos aplinkybės. Priešingai, ieškovė, gavusi iš atsakovės skolą pinigais, būtų galėjusi atsiskaičyti su savo kreditoriais, kurių reikalavimų terminai buvo suėję.
15. Teismo vertinimu, šalys, sudarydamos ginčijamą sandorį, buvo nesąžiningos. Sprendimą sudaryti ginčijamą sandorį priėmė tos pačios šeimos nariai (artimi giminaičiai), abi sandorio šalys yra susijusios artimais giminystės ryšiais ir žinojo arba turėjo žinoti, kad sandorio sudarymo metu ieškovė jau buvo faktiškai nemoki arba bent jau nepajėgi iš turimo turto atsiskaičyti su savo kreditoriais. Nepaisant to, tarpusavyje artimais giminystės ryšiais susijusios ginčijamo sandorio šalys nusprendė atsakovės skolą ieškovei grąžinti ne pinigais, galėjusiais tapti priemone atsiskaičyti su kreditoriais, bet nekilnojamojo turto, pačios jį įkainojusios didesne verte, nei tuo metu buvo jo reali rinkos vertė, ieškovei dar papildomai perleidžiant atsakovei kitą savo turtą (transporto priemones), kurį šie asmenys įkainojo mažesne nei tuo metu buvusi rinkoje verte.
16. Teismas, nustatęs, kad, ginčijamą sandorį pripažinus negaliojančiu ([CK 6.66 straipsnis](#)) ir taikant dvišalę restituciją ([CK 6.222 straipsnio](#) 1 dalis, 6.145–6.153 straipsniai), transporto priemonių, kurias atsakovė po ginčo sandorio perleido tretiesiems asmenims, nėra galimybės grąžinti ieškovei, grąžino atsakovei pagal pripažintą negaliojančiu sandorį ieškovei perleistą nekilnojamąjį turtą, o ieškovei iš atsakovės priteisė 175 965,88 Eur negrąžintą skolą bei 27 850 Eur atsakovei perleistų transporto priemonių rinkos vertę atitinkantį piniginių ekvivalentą ([CK 6.145 straipsnio](#) 2 dalis).
17. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal atsakovės apeliacinį skundą dėl Kauno apygardos teismo 2021 m. sausio 7 d. sprendimo peržiūrėjimo ir ieškovės BUAB „Kortas“ atskirąjį skundą dėl Kauno apygardos teismo 2021 m. vasario 2 d. papildomos nutarties peržiūrėjimo, 2021 m. gruodžio 21 d. nutartimi pakeitė Kauno apygardos teismo 2021 m. sausio 7 d. sprendimo dalį, kuria pritaikyta restitucija, ir priteisė ieškovei iš atsakovės 123 815,88 Eur ekvivalentą pinigais. Kitą teismo sprendimo dalį ir Kauno apygardos teismo 2021 m. vasario 2 d. papildomą nutartį kolegija paliko nepakeistas, grąžino šalims apeliacinės instancijos teisme sumokėtus žyminius mokesčius.
18. Kolegija nurodė, kad ginčo santykiuose ieškovė yra kreditorių, kurių naudai ieškinį pareiškė ieškovės nemokumo administratorius, skolininkė, o atsakovė yra trečiasis asmuo, su kuriuo buvo sudarytas kreditorių atstovo (nemokumo administratoriaus) siekiamas nugriūdyti sandoris. Kadangi šiuo atveju reikalavimą dėl 2018 m. spalio 8 d. sudarytos Skolos padengimo sutarties nugriūdyti pagrindų pareiškė specialus subjektas – ieškovės BUAB „Kortas“ nemokumo administratorius, ginčijamas visų bendrovės kreditorių interesus, o ne ieškovės, kaip atsakovės kreditorės, interesus, reikalavimo teisės turėjimui konstatuoti pakako nustatyti, kad ginčo sandorio sudarymo metu, t. y. 2018 m. spalio 8 d., bendrovė turėjo pradelstų įsipareigojimų bent vienam savo kreditoriui. Kolegija sutiko su pirmosios instancijos teismo išvada, kad ieškovė įrodė savo neabejotiną ir galiojančią reikalavimo teisę. Tiek iki ginčo sandorio sudarymo, tiek jį sudarant bei po jo sudarymo ieškovė turėjo pradelstų įsipareigojimų savo kreditoriams. Apie pradelstus mokėjimus kreditoriams, labiau tikėtina, turėjo būti žinoma ir atsakovei, neneigiančiai savo sąsajų su ieškove per valdymo organus ir dalyvius.
19. Ieškovė įrodė, kad ginčijamoje sutartyje nurodytos atsakovės buvusios skolos įskaitymui kilnojamojo ir nekilnojamojo turto vertės neatitiko tikrosios rinkos vertės, t. y. ieškovei atitekusio nekilnojamojo turto vertė sutartyje dėl įskaitymo buvo gerokai padidinta, o atsakovei perduodamo turto (transporto priemonių) vertė – sumažinta, t. y. ieškovei atiteko daug mažesnės vertės turtas, nei buvusi reikalavimo teisė atsakovei (priešpriešinio įvykdymo disproporcija). Sandoris, perduodant ieškovei, tuo metu jau turėjusiai kreditorių, su kuriais ji negalėjo atsiskaičyti, už didesnę nei rinkos kainą sunkiai realizuojamą turtą (o tokiam vertinimui paneigti byloje duomenų nėra), kartu prarandant kitą turtą (dvi transporto priemones ir debitorinį reikalavimą), į kurį galėjo būti nukreiptas išieškojimas, pažeidė ieškovės ir jos kreditorių interesus.
20. Pačios atsakovės pateiktoje konsultacinėje išvadoje turto rinkos vertė yra nurodoma buvusi ne ginčo sandorio sudarymo dieną, o 2018 m. vasario 19 d., t. y. 8 mėnesiai iki ginčijamo sandorio sudarymo. Be to, šioje konsultacijoje nurodyta tik orientacinė turto vertė – „iki 384 000 Eur“, tai reiškia, kad ji galėjo būti ir daug mažesnė, negana to, vertinta viso pastato, kaip vientiso objekto, vertė. Tačiau ginčijamą sandorį susitarta ne dėl viso pastato, o tik jo dalies (51/100) pardavimo už skolą ieškovei, o ši aplinkybė, labiau tikėtina, taip pat turėjo įtakos kainai, bet į tokį faktą konsultacijoje nebuvo atsižvelgta. Atsakovė apeliaciniame skunde sutiko su pirmosios instancijos teismo pozicija, kad ši konsultacinė išvada atlikta nesilaikant Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymo nuostatų. Taigi, šio įrodymo įrodomoji

vertė bei patikimumas yra labai menki, jis negali būti priskiriamas prie įrodinėjimo priemonių, kuriais pagal įstatymą turi būti patvirtintos tam tikros aplinkybės (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 177 straipsnio 3 dalis), nagrinėjamo atveju – ginčo objektu tapusio nekilnojamojo turto dalies rinkos vertė. Ieškovės užsakymu atliktas būtent ginčo pastato atitinkamos dalies vertinimas atitinka [CPK](#) 177 straipsnio 3 dalyje nurodytos įrodinėjimo priemonės sampratą ir tokiam dokumentui keliamus įstatymo reikalavimus, su tuo sutiko ir atsakovė, todėl teismas pagrįstai šiuo įrodymu vadovavosi kitų įrodymų, pagrindžiančių ginčo turto rinkos vertę, kontekste. Pirmosios instancijos teismas atsižvelgė ir į tai, kad ieškovės užsakymu UAB „Alliance valuations“ turto vertintojo V. S. atliktoje ataskaitoje faktiškai buvo analizuota ginčo sandorio metu buvusi padėtis nekilnojamojo turto rinkoje (*duomenys neskelbtini*). Pagal Nekilnojamojo turto registro duomenis, vidutinė viso ginčo pastato rinkos vertė – 128 000 Eur, atitinkamai ginčo turto dalies kaina galėjo būti 65 280 Eur (128 000 Eur x 51 proc.). Taigi, masinio vertinimo metu nustatyta turto vertė yra labai artima tai, kurią nustatė ieškovės užsakymu turto vertinimą atlikęs turto vertintojas, o pirmosios instancijos teismas vadovavosi netgi palankesne atsakovei (t. y. šaliai, kuri siekė išsaugoti sandorį, nesutikdama su verčių neatitikimu) verte, bet ir ši akivaizdžiai neatitinka Skolos padengimo sutartyje nurodomos ginčo turto vertės. Kolegija konstatavo, kad ginčijamame sandoryje nurodyta nekilnojamojo turto rinkos vertė buvo daug mažesnė, o skirtumas tarp sutartyje nurodytos ir jos sudarymo metu buvusios realios ginčo turto rinkos vertės yra itin akivaizdus – 114 681,36 Eur (194 681,36 Eur – 80 000 Eur).

21. Atsakovė neginčija teismo ekspertės K. V. 2020 m. spalio 2 d. atliktos turto ekspertizės akto išvadų dėl kilnojamojo turto (transporto priemonių) verčių teisingumo. Priešingai nei tvirtina atsakovė, remiantis šiuo aktu, 9134,52 Eur (18 715,48 Eur + 27 850 Eur) skirtumas tarp sandorio šalių nustatytos ir realiai buvusios automobilių rinkos kainos yra ne tik didelis, bet ir neabejotinai turėjęs reikšmės bendrovės kreditorių interesams.
22. Išvadą, kad ieškovės finansinė padėtis 2018 m. spalio 8 d. jau atitiko nemokios bendrovės būklę, pirmosios instancijos teismas padarė įvertinęs tiek nagrinėjamoje byloje esančių įrodymų visumą, tiek ieškovės bankroto bylos Nr. eB2-266-924/2021 duomenis. Aplinkybė, kad po ginčijamo sandorio sudarymo ieškovės finansinė padėtis nuosekliai blogėjo, patvirtina ir tai, kad ieškovės vadovė 2019 m. balandžio 23 d. kreipėsi į Kauno apygardos teismą dėl bankroto bylos bendrovei iškelimo. Taigi pirmosios instancijos teismas teisingai nusprendė, kad byloje įrodytas ir kreditorių teisių pažeidimas kaip dar viena privalomoji *actio Pauliana* taikymo sąlyga.
23. Atsakovė nepateikė įrodymų, kad tokio pobūdžio atsiskaitymo už jos prievoles forma, atsižvelgiant į argumentus, susijusius su priešpriešinių prievolių verčių disproporcija, buvo tinkamiausia, todėl šalys sandorį privalėjo sudaryti. Pati atsakovė nurodė, kad jos turtą iš esmės sudarė ginčo pastatas, tačiau nenurodė, kas lėmė būtinybę pasirinkti tokį atsiskaitymo būdą. Atsakovė galėjo parduoti jai priklausančią turtą ir gautomis lėšomis atsiskaityti su ieškove. Taigi pareiga ir būtinybė sudaryti ginčijamą sandorį neegzistavo.
24. Atsakovė neginčija pirmosios instancijos teismo nustatytų faktinių aplinkybių, kad tiek ieškovė, tiek atsakovė buvo kontroliuojamos ir valdomos tos pačios šeimos narių ir kad jie priėmė sprendimą sudaryti ginčijamą sandorį. Iš atsakovės 2016 m. rugpjūčio 29 d. neeilinio visuotinio akcininkų susirinkimo protokolo, ieškovės 2018 m. rugsėjo 24 d. valdybos posėdžio protokolo, VĮ Registrų centro Juridinių asmenų registro duomenų matyti, kad O. A. D. priklauso 60,64 proc. atsakovės akcijų, likusios – jos šeimos nariams, be to, O. A. D. kartu su C. D. buvo ieškovės valdybos nariai, priėmę sprendimą dėl ginčo sandorio sudarymo.
25. Nagrinėjamo atveju *actio Pauliana* visų skolininkės BUAB „Kortas“ kreditorių vardu yra pareiškęs specialus subjektas, šios bendrovės nemokumo administratorius, ginčydamas skolininkės BUAB „Kortas“ ir trečiojo asmens UAB „Metokonas“ 2018 m. spalio 8 d. sandorį. Taigi, kaip pagrįstai nurodė ir pirmosios instancijos teismas, kreditorių atžvilgiu skolininkė yra ieškovė, trečiasis asmuo – atsakovė.
26. Atsakovė teigia, kad ginčijamo sandorio sudarymą lėmė tai, jog ji neturėjo lėšų įsipareigojimams padengti. Vadinas, pirmosios instancijos teismui pritaikius restituciją ir grąžinus ieškovei reikalavimo teisę į atsakovės 175 965,88 Eur skolą bei iš šios priteisus jos kitiems asmenims jau perleistų automobilių rinkos vertės piniginių ekvivalentą, o atsakovei atitinkamai sugrąžinus nekilnojamąjį turtą, iš esmės susidaro tokia situacija, kad ieškovės skolos išieškojimas iš atsakovės bet koku atveju bus nukreipiamas ir į ginčo nekilnojamąjį turtą. Tokia aplinkybė, kad turtas, į kurį, labiau tikėtina, ir bus nukreiptas išieškojimas, taptų atsakovės nuosavybe, nepakankamai užtikrintų tikslo, kurio siekiama pareiškiant *actio Pauliana*, įgyvendinimą – kreditorių galimybės gauti visišką savo reikalavimo patenkinimą užtikrinimą. Ieškovės ir jos kreditorių interesus labiau užtikrinančia priemone šiuo konkrečiu atveju pripažintinas realus turto, o ne reikalavimo teisės į skolos išieškojimą turėjimas.
27. Nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad ginčo nekilnojamojo turto rinkos vertė sudarant skolos padengimo sutartį buvo 80 000 Eur, o ja buvo siekiama padengti 175 965,88 Eur atsakovės skolą ieškovei. Šiuo turto visa skola liko nepadengta. Be to, atsakovei ginčijamu sandoriu nepagrįstai perduotas ir kitas ieškovės turtas – automobiliai, tuo dar labiau pabloginant jos kreditorių galimybę išsieškoti iš ieškovės skolas. Dėl to taikant restituciją iš atsakovės priteistinas piniginis ekvivalenas – skirtumas tarp jos skolos ir tikrosios turto rinkos vertės, t. y. 95 965,88 Eur (175 965,88 Eur – 80 000 Eur), patį turtą paliekant kaip ieškovės nuosavybę. Tiek restitucijos taikymo tikslus, tiek ir abiejų šalių interesus labiausiai atitinka būtent toks restitucijos būdas. Taikant restitucijos institutą, ieškovei taip pat priteistina nepagrįstai atsakovei perleistų ir jos jau realizuotų automobilių vertė pinigais – 27 850 Eur, nes natūra šio turto jau nebegalima grąžinti ieškovei.

### III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

28. Kasaciniu skundu atsakovė prašo panaikinti apeliacinės instancijos teismo nutartį ir skundą tenkinti visiškai arba grąžinti bylą nagrinėti iš naujo. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
  - 28.1. Atsakovė neginčija restitucijos dalies, pagal kurią buvo nuspręsta vietoj transporto priemonių grąžinti ekvivalentą pinigais, nes ši restitucijos natūra dalis yra objektyviai negalima (transporto priemonės yra perleistos tretiesiems asmenims). Tačiau pastato dalis ir teisė sudaryti valstybinės žemės nuomos sutartį turėjo būti grąžinta atsakovei natūra (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. balandžio 29 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-229/2008](#); 2019 m. gegužės 16 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-86-969/2019](#)). Sistemiskai analizuojant [CK 6.145](#), 6.146 straipsnius darytina išvada, kad restitucija natūra netaikoma tik išimtiniais atvejais, esant bent vienai iš alternatyvių sąlygų: 1) jeigu dėl jos taikymo vienos iš šalių padėtis nepagrįstai ir nesąžiningai pablogėtų, o kitos atitinkamai pagerėtų; 2) restitucijos natūra taikymas yra neįmanomas; 3) restitucijos natūra taikymas sukeltų didelių nepatogumų šalims. Apeliacinės instancijos teismas nenurodė, kodėl ir koku būdu restitucijos taikymas natūra esmingai išbalansuotų šalių teisių ir interesų pusiausvyrą, faktiškai nepagrindė restitucijos natūra taikymo negalimumo, o tai būtina pagal kasacinio teismo praktiką (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gegužės 16 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-86-969/2019](#)). Be to, tokios aplinkybės nenurodė ir neįrodinėjo nė viena iš šalių.
  - 28.2. Spręsdamas dėl restitucijos būdo pakeitimo apeliacinės instancijos teismas turėjo tikslą palengvinti ir sutrumpinti šalims vykdymo procesą. Šis motyvas yra ydingas tuo, kad: 1) toks restitucijos natūra netaikymo pagrindas yra neteisėtas (įstatyme nenustatytas); 2) vykdyto procesas nepriskirtas teismo kompetencijai ir turi vykti griežtai pagal įstatyme nustatytas taisykles. Atsakovės turtinė padėtis, jos galimybė atsiskaityti su ieškove (be kita ko, ir galimybė pasiskolinti trūkstamas lėšas įkeičiant turtą ir turtines teises ar pan.) byloje nebuvo nagrinėtos, taigi nėra jokio pagrindo daryti išvadą, jog skolos išieškojimas neabejotinai būtų nukreiptas į ginčo turtą. Vykdyto proceso taisyklės nėra savitiksės ir negali būti ignoruojamos (apeinamos), būtent – būtinumas atsižvelgti ir į skolininko interesus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. gruodžio 16 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-603/2008](#)). Apeliacinės instancijos teismas šio tikslo neužtikrino. Iš esmės pažeidus (ignoruojant) skolininkės interesus gali nukentėti tretieji asmenys – tos šalies kreditoriai. Šiuo atveju susiklostė situacija, kai būtent dėl [CK 6.145 straipsnio](#) 2 dalies taikymo ieškovės padėtis nesąžiningai pagerėjo, nors taikant restituciją



natūra šio nesąžiningumo nebūtų buvę. Teismo sprendimas pritaikyti alternatyvų restitucijos būdą yra neteisėtas net dviem aspektais: 1) nebuvo teisinio ir faktinio pagrindo netaikyti restitucijos natūra; 2) būtent parinktas restitucijos būdas sukūrė nesąžiningą situaciją. Nesąžiningumas pasireiškia tuo, jog atsakovės hipotetinio nemokumo atveju ieškovės turtinė padėtis nepagrįstai ir nesąžiningai pagerėtų kitų atsakovės kreditorių sąskaita.

- 28.3. Vienintelė įstatyme įtvirtinta alternatyva restitucijai natūra yra sumokėjimas ekvivalento pinigais ([CK 6.146 straipsnis](#)). Įstatymas nesuteikia teismui diskrecijos taikyti kitą restitucijos būdą, bet kokia modifikacija laikytina teismo kompetencijos ribų peržengimu. Pagal pasekmes byloje pritaikytas restitucijos būdas atitinka turto perleidimo sandorį. Atsakovei būtų priimtinas restitucijos taikymas natūra, ji taikyti nebuvo jokių kliūčių, tačiau atsakovė nesutinka, jog jai iki ginčo sandorio sudarymo priklausiusi pastato dalis būtų perleista ieškovei už daug mažesnę vertę negu ta vertė, už kurią atsakovė išreiškė valią turtą perleisti.
- 28.4. Sprendimai dėl ilgalaikio turto, kurio balansinė vertė didesnė kaip 1/20 dalis bendrovės įstatinio kapitalo, perleidimo įstatymo leidėjo yra priskirti (uždarosios) akcinės bendrovės kolegialaus valdymo organo – valdybos kompetencijai, papildomai nurodant, jog įstatuose gali būti įtvirtinta, jog tokiems sandoriams turi būti gautas visuotinio akcininkų susirinkimo ar stebėtojų tarybos pritarimas (Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo (toliau – ABĮ) 34 straipsnio 4 dalies 3 punktas, 5 dalis). Tokie sandoriai kaip verslo sprendimai yra laikomi galinčiais reikšmingai paveikti įmonės veiklą ir būklę, todėl reikalauja ypatingo atidumo, apsvaistymo, esant poreikiui – specialistų nuomonės išlausymo. Toks reguliavimas įtvirtintas ne tik perleidimo, bet ir įgijimo sandoriams, taigi gali stipriai paveikti šalių interesus (ABĮ 34 straipsnio 4 dalis). Tokio restitucijos būdo modifikavimo nėra viena iš šalių ne tik neprašė, joms nebuvo net galimybės dėl jo pasisakyti. Teismas, būdamas visiškai nekompetentingas verslo praktikos srityje, suteikė sau teisę priimti verslo srities sprendimą, reikalaujantį ypatingos atidos.
- 28.5. Apeliacinės instancijos teismo nutartis pagal pasekmes prilygsta sprendimui modifikuoti šalių sudarytą Skolos padengimo sutartį, pakeičiant daikto, kuriuo dengiama skola, kainą. Tuo atveju, jeigu teismas nusprendė, jog sandoris pripažintinas negaliojančiu nuo jo sudarymo momento, tai jis negali sukelti jokių padarinių. Sutartį modifikuojant reglamentuoja visiškai kitos normos, toks reikalavimas byloje iš viso nebuvo pareikštas ir nagrinėjamas. Tokio restitucijos būdo, kaip negaliojančiu pripažintino sandorio modifikavimas tokiu būdu, jog nebeliktų pagrindo jo pripažinti negaliojančiu, įstatymas nenustato.
- 28.6. Restitucijos taikymas visais atvejais turi atitikti jos tikslą ir esminį kriterijų, akcentuotą kasacinio teismo, – pritaikius restituciją, asmuo negali gauti mažiau, negu iš jo buvo paimta, tačiau jis negali gauti ir daugiau, nei turėjo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. balandžio 23 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-7-90/2009](#); 2012 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-406/2012](#)). Teismas neįsitikino, ar jo parinktas restitucijos būdas atitinka šį kriterijų. Pritaikius restituciją, atsakovė pateko į daug blogesnę padėtį, nei ji buvo iki ginčo sandorio sudarymo. Teismas faktiškai nusavino atsakovės pastato dalį, kuri, taikant restituciją, turėjo būti jai grąžinta, ir už tai atsakovei nebuvo tinkamai kompensuota.
- 28.7. Byloje buvo teikiami įrodymai dėl daikto vertės nustatymo vertinant galimą ieškovės kreditorių interesų pažeidimą, taigi buvo nustatoma įprastinė daikto vertė. Tačiau atsakovei pastato dalis turi ypatingąją vertę ([CK 4.11 straipsnis](#)), nes atsakovei nuosavybės teise priklauso likusi pastato dalis. Apeliacinės instancijos teismas neinformavo šalių apie ketinimus pakeisti restitucijos būdą, šalys nepasisakė ir neteikė įrodymų dėl galimos ypatingosios pastato dalies vertės apskaičiavimo. Nesant byloje jokių įrodymų ir net šalių pozicijos, teismas neturėjo galimybės nustatyti ypatingąją pastato dalies vertę. Ypatingoji pastato dalies vertė atsakovei pasireiškia dviem aspektais: 1) atsakovei valdant abi pastato dalis (visą pastatą), tiek ginčo pastato dalies, tiek ir atsakovės turimos pastato dalies (49/100) vertė tampa didesnė dėl to, jog yra galimybė disponuoti visu pastatu kaip vienu objektu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-549/2008](#)); 2) atsakovė, valdydama visą pastatą, įgyja teisę sudaryti viso valstybinės žemės sklypo, esančio po pastatu (kurio bendras plotas yra net 3,4493 ha), nuomos sutartį. Šios specialiosios teisės vertė byloje nebuvo nustatoma, kadangi tai nebuvo šios bylos dalykas ir tai lėmė šios teisės praradimą. Teismo parinktas restitucijos būdas nėra palankus nė vienai iš šalių. Grąžinus pastato dalį atsakovei, jis galėtų būti realizuotas kaip vienas objektas, dėl to abiejų jo dalių vertė būtų neabejotinai didesnė. Sudarydama ginčo sandorį, atsakovė pastato dalies kainą nustatė atsižvelgdama į jos ypatingąją vertę, be to, įvertino ir aplinkybę, jog perleisdamas pastato dalį, likusios jos turimos ginčo pastato dalies vertė mažėja. Byloje šalys įrodinėjo turto vertę siekdamas įrodyti priešpriešinių įsipareigojimų disproporcijos (ne)buvimą ([CK 6.67 straipsnio](#) 4 punktas), taigi buvo įrodinėjama įprastinė pastato dalies vertė ([CK 4.11 straipsnio](#) prasme, tačiau šalys negalėjo numatyti, jog vienu iš byloje esančių turto vertės įrodymų (ieškovės į bylą pateikta UAB „Alliance valuations“ turto vertintojo V. Š. 2019 m. spalio 31 d. nekilnojamojo turto įvertinimo ataskaita Nr. VA-2019/10-5) teismas nusprendė rintis taikydamas restituciją ne natūra. Toks teismo sprendimas šalims buvo siurprizinis. Pagal Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – ir EZTT) praktiką nuosavybės atėmimas, nesumokant vertę atitinkančios kompensacijos, paprastai laikytinas neproporcinga priemone (1994 m. gruodžio 9 d. sprendimas byloje *The Holy Monasteries prieš Graikiją*, peticijos Nr. 301-A). Ypatingosios vertės nekompensavimas atsakovei laikytinas pažeidžiančiu jos teisę į nuosavybę, net jei kitos šalies ar kreditorių interesus reikalaujant mažesnės kompensacijos (prilygstančios įprastinei daikto vertei). Teismas, nusprendęs, jog yra pagrindas atsakovei negrąžinti pastato dalies, o kompensuoti sumažinant skolos ieškovei dydį, turėjo skolą sumažinti suma, lygia ypatingajai pastato vertei. Tačiau tokia vertė nebuvo nustatoma ir negalėjo būti nustatyta pagal bylos duomenis dėl ginčo dalyko apimtį, todėl atsakovė nebuvo grąžinta į padėtį, kurioje buvo iki ginčo sandorio sudarymo, o jos nuosavybė buvo neteisėtai nusavinta.
- 28.8. Restitucijos taikymas, be kita ko, suponuoja valstybės įsikišimą į subjektinės nuosavybės teisės sferą, todėl [CK](#) šeštosios knygos X skyriaus nuostatos turi būti sistemškai taikomos su teisės normomis, garantuojančiomis teisę į nuosavybės neliečiamumą ir apsaugą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gegužės 16 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-86-969/2019](#); Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. rugpjūčio 23 d., 2008 m. spalio 30 d., 2016 m. birželio 7 d. nutarimai). Atsakovė neteko nuosavybės, kurią sandorio pripažinimo negaliojančiu atveju turėjo teisėtą likę atgauti. Toks nuosavybės teisės ribojimas teismo formaliai argumentuotas tariama būtinybe ginti bankrutavusios įmonės kreditorių, t. y. viešąjį interesą. Kasacinis teismas yra akcentavęs, jog kuo labiau varžoma subjektinė teisė į nuosavybės neliečiamumą ir apsaugą, tuo reikšmingesnis turi būti ginamas viešasis interesas, kad toks varžymas būtų laikomas proporcinga ribojimo priemone (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gegužės 16 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-86-969/2019](#)). Šiuo atveju ne pačia restitucija, o jos parinktu būdu buvo suvaržyta atsakovės teisė į nuosavybę. Taigi šiuo atveju parenkant įstatyme nenustatytą būdą, būtent šiam būdai turi būti taikomas nurodytoje kasacinio teismo nutartyje nustatytas trijų pakopų testas nuosavybės ribojimo galimui įvertinti – turi būti vertinama šio pasirinkto būdo teisėtumo, būtinumo ir proporcingumo aspektai. Atsakovės nuomone, nurodytų sąlygų teismo parinktas restitucijos būdas neatitinka, nes:
- 28.8.1. ribojimas yra neteisėtas, kadangi byloje nebuvo nustatyta aplinkybių, sudarančių prielaidas taikyti išimtį, t. y. taikyti restituciją ne natūra; pats restitucijos būdo parinkimas taip pat yra neteisėtas, kadangi pritaikytas restitucijos būdas yra nenurodytas įstatymo, o teismui nėra suteikta teisė savo nuožiūra parinkti kitokią įstatyme nenustatytą būdą;
- 28.8.2. ribojimas nebuvo būtinas, kadangi kitos šalies interesus bei viešasis interesus adekvačiai galėjo būti apginti kitu, įprastu būdu, vadovaujantis vykdymo proceso taisyklėmis; grąžinus pastato dalį atsakovei nebuvo kliūčių į ją (ar net į visą pastatą) nukreipti išieškojimą, jeigu teismo sprendimas nebūtų vykdomas geranoriškai;
- 28.8.3. ribojimas buvo neproporcingas, kadangi atsakovė patyrė nuostolių, susijusių su ypatingąja daikto (pastato dalies) verte; tuo tarpu ieškove neįgyjo papildomos naudos, adekvačios atsakovės patirtims nuostoliams. Be to, nuosavybės teisė buvo suvaržyta kraštutiniu būdu – negrąžinant atsakovei pastato dalies, kuri turėjo būti grąžinta pagal restitucijos taisykles (t. y. atsakovė neteko teisės į nuosavybę), nors toks ribojimas neproporcingas siektam tikslui, juolab kad ieškovės kreditorių interesus ne mažiau efektyviai

galėjo būti apgintas ir neribojant atsakovės teisės į nuosavybę. Iš byloje esančių duomenų nebuvo objektyvios galimybės nustatyti pastato dalies vertę, todėl atsakovei nebuvo tinkamai kompensuota.

28.9. Apeliacinės instancijos teismo parinktas restitucijos būdas, peržengiant apeliacinio skundo ribas ir priimant atsakovės padėtį pabloginantį sprendimą, niekaip labiau neapgynė viešojo intereso, konstituciškai svarbių vertybių, nei tai būtų padaryta taikant bendrąsias taisykles (restituciją natūra). Dėl šios priežasties išimties taikymas nėra pateisinamas. Tokiu atveju, kai teigiama teismo procesinio sprendimo įtaka viešajam interesui yra abejotina, o asmens teisės yra varžomos (šiuo atveju teisė į teisingą teismą, teisė į nuosavybę), konstatuotina, jog teismo sprendimu padaryta žala (autonominiam interesui) viršija galimą naudą (viešajam interesui), yra pažeistas vertybių balansas, todėl toks sprendimas nelaikytinas teisingu ir teisėtu. Ieškovės atstovai neprašė taikyti alternatyvaus restitucijos būdo, todėl teismo savo nuožiūra parinktas restitucijos būdas nėra palankesnis ieškovės kreditoriams, taigi juo niekaip nėra apginamas viešasis interesas. Viešasis interesas (ieškovės kreditorių interesas) efektyviai būtų užtikrintas pritaikius restituciją natūra ir, esant būtinybei, iš to paties turto išieškojus priverstine tvarka. Tikėtina, jog tokiu būdu viešasis (kreditorių) interesas būtų užtikrintas dar geriau, nes vykdymo proceso taisyklės sudaro prielaidas turtą parduoti už maksimalią galimą kainą, be to, daikto dalies kaina santykinai yra didesnė, kai parduodamas visas pastatas, kaip vientisas objektas. Taigi teismas, siekdamas apginti viešąjį interesą, šiuo atveju galimai net padarė jam žalos.

28.10. Pagal kasacinio teismo išaiškinimą bendroju atveju restitucijos būdo pakeitimas savaime nepripažįstamas apeliacinio skundo ribų peržengimu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-480/2014](#)), tačiau išskirtinio, įstatyme nenustatyto būdo parinkimas, kurio taikymui šioje byloje esančių duomenų nepakanka, nebepatenka į teismo pareigos *ex officio* taikyti restituciją ribas. Draudimo peržengti apeliacinio skundo ribas vienas iš tikslų yra tai, jog procesinis rezultatas turi būti prognozuojamas. Šiuo atveju teismas taikė įstatyme nenustatytą restitucijos būdą, aplinkybės, sudarančios pagrindą netaikyti restitucijos natūra (atitinkamai taikyti [CK 6.145 straipsnio](#) 2 dalį), byloje nebuvo nurodytos ir įrodinėjamos, todėl šalys negalėjo tikėtis, jog teismas taikys [CK 6.145 straipsnio](#) 2 dalį, juolab įstatyme neįtvirtintu būdu. Ieškovė neprašė taikyti restitucijos ne natūra dėl pastato dalies, pastato dalies vertė nebuvo įrodinėjama turint tikslą įskaityti ją su skola, taigi net nėra aišku ir žinoma, ar teismo pritaikytas restitucijos būdas yra palankus pačiai ieškovei ir atitinkamai jos kreditoriams, kurių interesų gynimo tikslu teismas nusprendė restitucijos būdą pakeisti. Apeliacinės instancijos teismas, nepranešęs dalyvaujantiems byloje asmenims apie ketinimą peržengti apeliacinio skundo ribas ir nesuteikęs jiems teisės dėl to visa apimtimi pasisakyti raštu arba žodžiu, netinkamai taikė [CPK 320 straipsnio](#) 2 dalį ir šie pažeidimai nagrinėjamu atveju buvo tokio pobūdžio ir masto, jog yra pagrindas pripažinti šalių teisės į teisingą teismą neužtikrinimą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. birželio 1 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-311-415/2016](#); 2017 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-7-74-313/2017](#); 2020 m. liepos 1 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-212-969/2020](#); EŽTT 2014 m. kovo 3 d. sprendimas byloje *Duraliyski prieš Bulgariją*, peticijos Nr. 45519/06; 2006 m. vasario 16 d. sprendimas byloje *Prikan and Angelova prieš Bulgariją*, peticijos Nr. 44624/98; 2000 m. kovo 3 d. sprendimas byloje *Krčm ir kiti prieš Čekijos Respubliką*, peticijos Nr. 35376/97). [CPK 313](#) straipsnyje nustatyta, kad tokiu atveju, kai sprendimas priimtas šio kodekso [320 straipsnio](#) 2 dalyje nustatyto atveju, nelaikoma, kad jis yra bloginantis apelianto padėtį. Šiai sąlygai patenkinti turi būti išlaikytos visos [CPK 320 straipsnio](#) 2 dalies sąlygos, taip pat ir pareiga informuoti bylos šalis. Šiuo atveju teismas neinformavo šalių nei apie ketinimą peržengti apeliacinio skundo ribas, nei apie ketinimą priimti apelianto padėtį bloginantį sprendimą, tuo pažeisdamas išimties taikymo sąlygas.

28.11. Teismas privalo motyvuoti, kaip, netaikant išimties (neperžengiant apeliacinio skundo ribų arba nepabloginant apelianto padėties), būtų pažeistas viešasis interesas ir kaip išimties taikymas padeda to išvengti. Motyvacija negali būti grįsta prielaidomis. Šiuo atveju apeliacinės instancijos teismas nenurodė ir nepagrindė būtinybės taikyti išimtį, taigi netinkamai aiškino ir taikė [CPK 313](#) straipsnį, [320 straipsnio](#) 2 dalį.

29. Ieškovė atsiliepimu į kasacinį skundą prašo kasacinį skundą atmesti, priteisti iš atsakovės šio procesinio dokumento išlaidų atlyginimą. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:

29.1. Apeliacinės instancijos teismas nepadarė teisės aiškinimo ir taikymo klaidų, nutartis argumentuota, yra pasisakyta dėl visų restitucijos elementų, piniginis restitucijos ekvivalentas yra apskaičiuotas pagal nugincyto sandorio metu buvusias kainas.

29.2. Kasaciniame skunde nurodyta kasacinio teismo praktika dėl [CK 6.145 straipsnio](#) 2 dalies aiškinimo ir taikymo neatitinka atsakovės pozicijos.

29.3. Apeliacinės instancijos teismas išsamiai pasisakė dėl nekilnojamojo turto vertės, įvertindamas ir atsakovės pateiktus įrodymus bei argumentus. Atsakovė teismuose nekėlė klausimo dėl ypatingosios pastato dalies vertės, jis yra paremtas tik prielaidomis. Argumentai, kad skundžiamu teismo sprendimu buvo suvaržyta atsakovės teisė į nuosavybę, yra atmestini, kadangi 36777/71552 (51/100) dalis administracinio pastato (*duomenys neskelbtini*), buvo ieškovės nuosavybė nuo 2018 m. spalio 8 d. Skolos padengimo sutarties sudarymo.

29.4. Atsakovė kasaciniame skunde nurodo, kad jai yra žinoma, jog restitucijos būdo pakeitimas savaime nepripažįstamas apeliacinio skundo ribų peržengimu, tuo paneigdama toliau dėstomą savo poziciją.

29.5. Atsakovės neišviešintas lūkestis, kad apeliacinės instancijos teismas taikys restituciją natūra ir jai grąžins pastato dalį, negali būti atskaitos taškas vertinant apelianto padėties pabloginimą.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

#### IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

##### *Dėl kasacinio nagrinėjimo ribų*

30. Bylos nagrinėjimo kasaciniame teisme ribas apibrėžia [CPK 353](#) straipsnis. Nurodyto straipsnio pirmojoje dalyje nustatyta, kad kasacinis teismas, neperžengdamas kasacinio skundo ribų, patikrina apskųstus sprendimus ir (ar) nutartis teisės taikymo aspektu. Kasacinis teismas yra saistomas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nustatytų aplinkybių. Toks bylos nagrinėjimo kasaciniame teisme ribų (ir kartu kasacinio proceso paskirties) apibrėžimas reiškia, kad kasacinis teismas sprendžia išimtinai teisės klausimus, be to, tik tokius klausimus, kurie yra tiesiogiai iškelti kasaciniame skunde (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-384-916/2019, 36 punktas; 2022 m. rugsėjo 14 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-203-969/2022](#), 23 punktas).

31. Nagrinėjamoje byloje ieškovė prašė teismo pripažinti negaliojančią nuo sudarymo momento 2018 m. spalio 8 d. Skolos padengimo sutartį ir taikyti restituciją – priteisti jai iš atsakovės 175 965,88 Eur skolą ir 27 850 Eur, kaip automobilių „Mercedes Benz“ ir „Ford Ranger“ verčių



ekvivalentą pinigais, o atsakovei priteisti iš ieškovės 36777/71552 (51/100) dalį administracinio pastato (*duomenys neskelbtini*). Pirmosios instancijos teismas ieškinį tenkino visiškai. Apeliacinės instancijos teismas pakeitė pirmosios instancijos teismo sprendimo dalį, kurią pritaikyta restitucija, ir priteisė ieškovei iš atsakovės 123 815,88 Eur ekvivalentą pinigais. Nors apeliacinės instancijos teismo rezoliucinėje dalyje nenurodyta, bet iš teismo motyvų matyti, kad 36777/71552 (51/100) dalies administracinio pastato (*duomenys neskelbtini*), nuspręsta negrąžinti atsakovei, t. y. pastato dalis liko ieškovės nuosavybė, sumažinant jai iš atsakovės priteistinos skolos dydį nuo 175 965,88 Eur iki 95 965,88 Eur.

32. Kasaciniu skundu atsakovė prašo panaikinti visą apeliacinės instancijos teismo nutartį ir skundą tenkinti visiškai arba grąžinti bylą nagrinėti iš naujo, tačiau, remiantis kasaciniame skunde nurodytais argumentais (motyvuotais kasacijos pagrindais), kurie ir yra kasacinio nagrinėjimo dalykas, atsakovė kelia klausimą tik dėl netinkamai apeliacinės instancijos teismo *ex officio* pritaikyto restitucijos būdo, priteistus ieškovei skolą ir palikus kaip jos nuosavybę pastato dalį. Taigi kasacinio nagrinėjimo dalykas yra restitucijos taikymas ir tik dėl tos dalies, kiek tai susiję su apeliacinės instancijos teismo sprendimu priteisti ieškovei iš atsakovės 95 965,88 Eur skolą, paliekant kaip ieškovės nuosavybę (negrąžinant atsakovei natūra) 36777/71552 (51/100) dalį administracinio pastato (*duomenys neskelbtini*). Teisėjų kolegija, nenustačiusi pagrindo išeiti už atsakovės kasacinio skundo ribų, nepasisako dėl 2018 m. spalio 8 d. Skolos padengimo sutarties pripažinimo negaliojančia ir restitucijos dalies, kuria vietoj transporto priemonių ieškovei priteista iš atsakovės 27 850 Eur ekvivalentas pinigais, taikymo, nes apeliacinės instancijos teismo nutarties dalys, kuriomis yra išspręsti šie klausimai, kasacine tvarka neskundžiamos.

*Dėl siurprizinio teismo sprendimo priėmimo teismui ex officio pritaikius kitą nei ieškovės prašomą restitucijos būdą*

33. **CK 1.80 straipsnio** imperatyvioms įstatymo normoms prieštaraujantis sandoris yra niekinis ir negalioja. Šio straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad kai sandoris negalioja, viena jo šalis privalo grąžinti kitai sandorio šaliai visa, ką yra gavusi pagal sandorį (restitucija), o kai negalima grąžinti to, ką yra gavusi, natūra, – atlyginti to vertę pinigais, jeigu įstatymai nenustatė kitokių sandorio negaliojimo pasekmių. Restitucijos taisyklės nustato šio kodekso šeštosios knygos normos (3 dalis).
34. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, jog bendroji taisyklė yra ta, kad restitucija atliekama natūra. Kai tai neįmanoma arba sukeltų didelių nepatogumų šalims, restitucija gali būti atliekama sumokant ekvivalentą pinigais (žr. **CK 6.146 straipsnį**) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. vasario 19 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. e3K-3-16-421/2021**, 49 punktas).
35. Kasacinis teismas taip pat yra išaiškinęs, kad restitucijos atlikimo natūra esmė atsiskleidžia per pačios restitucijos, kaip civilinių teisių gynimo būdo, paskirtį – atkurti buvusią iki teisės pažeidimo padėtį, vadinsi, sureguliuoti situaciją taip, lyg sandoris apskritai nebūtų buvęs sudarytas ir atitinkamai sandorio šalys nebūtų atlikusios veiksmų, sudarančių sandorio dalyką. Taisyklė dėl restitucijos taikymo natūra nėra absoliuti, o šios taisyklės sąlygiškumas pagal **CK 6.146 straipsnio** nuostatas sietinas su dviem aspektais: 1) neįmanomumu taikyti restituciją natūra; šiuo aspektu turimi omenyje tie atvejai, kai restitucijos pagal pripažintą negaliojančiu sandorį taikymo momentu sandorio dalykų esantis turtas yra sunaikintas ar dėl kitų priežasčių nėra objektyvios galimybės taikyti restituciją natūra; 2) didelių nepatogumų šalims sukėlimu. Šiuo aspektu pirmiausia turimi omenyje tie atvejai, kai restitucijos taikymas natūra nepagrįstai apsunkintų abiejų sandorių šalių teisinę padėtį ir kartu būtų neproporcinga civilinių teisių gynimo priemonė (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gegužės 16 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. e3K-3-86-969/2019**, 25, 26 punktai; 2021 m. gruodžio 15 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. e3K-3-326-701/2021**, 36 punktas).
36. Remiantis kasacinio teismo praktika, jeigu byloje nustatytų reikšmingų faktinių aplinkybių visuma sudaro pagrindą spręsti, kad *status quo ante* (lot. buvusi) padėtis bus atkurta, taikant restituciją natūra, tai tokiam restitucijos taikymo būdui teiktina pirmenybė. Tačiau jeigu tokių aplinkybių nenustatoma, turi būti sprendžiama dėl alternatyvaus – sumokant ekvivalentą pinigais – restitucijos būdo taikymo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. lapkričio 25 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. e3K-3-296-969/2021**, 38 punktas). Abstrakčiam grįžimui į pradinę padėtį, t. y. principui „tarsi sutarties niekuomet nebuvo“, gali priešintis materiali ir ekonominė realybė, kuri yra iki teismo sprendimo dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu priėmimo (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. rugsėjo 26 d. nutartį civilinėje byloje **Nr. 3K-3-398/2014**; 2015 m. lapkričio 25 d. nutartį civilinėje byloje **Nr. 3K-3-617-611/2015**). Tačiau teismo sprendimas dėl restitucijos taikymo turi neprieštarauti konstitucinėms nuosavybės neliečiamumo ir nuosavybės teisių gynimo nuostatoms bei įstatymams (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. balandžio 23 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. 3K-7-90/2009**).
37. Kasacinio teismo praktikoje konstatuota, kad reikalavimas taikyti restituciją pripažinus sandorį negaliojančiu nėra savarankiškas, todėl atskirai gali būti nepareikštas, tačiau teismas privalo išspręsti restitucijos klausimą (**CK 6.145 straipsnis**) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. gruodžio 4 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. 3K-3-570/2009**; 2014 m. gruodžio 19 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. 3K-3-553/2014**; 2019 m. gegužės 16 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. e3K-3-86-969/2019**, 22 punktas). **CK 6.145 straipsnio** 2 dalyje nustatyta, kad šimtiniais atvejais teismas gali pakeisti restitucijos būdą arba apskritai netaikyti jos, jei dėl to nepagrįstai ir nesąžiningai pablogėtų vienos šalių padėtis, o kitos – atitinkamai pagerėtų. Taigi esant tokiam teisiniam reglamentavimui nėra pagrindo restitucijos būdo pakeitimą laikyti apeliacinio skundo ribų peržengimu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. 3K-3-480/2014**).
38. Kasacinis teismas taip pat yra nurodęs, kad tais atvejais, kai dėl sandorio nugrinėjimo (lot. *actio Pauliana* pagrindu) kreipiasi bankrutuojančios įmonės administratorius, teismas atsivėlgia į ieškovės bankrutuojančios įmonės prašomą taikyti restitucijos būdą ir apimtį, bet nėra jų saistomas. Taikydamas restituciją visa nugrinęty sandorį apimtinį teismas įgyvendina jam įstatymo suteiktą teisę spręsti dėl restitucijos būdo ir apimties (**CK 6.145 straipsnio** 2 dalis), tai nevertintina kaip ieškinio ar ieškovės (ar kito byloje dalyvaujančio asmens) pateikto apeliacinio skundo ribų peržengimas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gruodžio 28 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. 3K-3-697-248/2015**; 2019 m. spalio 28 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. e3K-3-313-611/2019**, 33–35 punktai).
39. Minėta, kad nagrinėjamoje byloje ieškove, be kita ko, prašė taikyti restituciją natūra ir pirmosios instancijos teismas tenkino šį ieškinio reikalavimą, tuo tarpu apeliacinės instancijos teismas nusprendė pakeisti pirmosios instancijos teismo pritaikytą restitucijos būdą – pastato dalies atsakovei negrąžino, t. y. paliko jį kaip ieškovės nuosavybę, o ieškovei iš atsakovės priteisė mažesnę skolos sumą. Kasaciniu skundu atsakovė nesutinka su tokiu apeliacinės instancijos teismo parinktu restitucijos būdu, nurodo, kad tokio restitucijos būdo nenustatyta teisės aktais, jo taikyti neprašė nė viena iš šalių, atsakovės nuomone, apeliacinės instancijos teismas išėjo už apeliacinio skundo ribų ir neinformavo šalių apie ketinimą išeiti už apeliacinio skundo ribų, taigi nesuteikė šalims galimybės išdėstyti savo pozicijų nurodytu klausimu, ir priėmė šalims siurprizinį sprendimą. Teisėjų kolegija iš dalies pripažįsta nurodytus kasacinio skundo argumentus pagrįstais.
40. Remdamasi nutarties 37, 38 punktuose nurodyta kasacinio teismo praktika teisėjų kolegija nurodo, kad nagrinėjamoje byloje apeliacinės instancijos teismas, sprenddamas restitucijos klausimą, už apeliacinio skundo ribų neišėjo. Minėta, kad teismas, taikydamas restituciją visa nugrinęty sandorį apimtinį, įgyvendina jam įstatymo suteiktą teisę spręsti dėl restitucijos būdo ir apimties (**CK 6.145 straipsnio** 2 dalis), ir tai nevertintina kaip ieškinio ar apeliacinio skundo ribų peržengimas. Todėl atsakovės kasacinio skundo argumentai dėl **CPK 320** straipsnio, reglamentuojančio bylos nagrinėjimo ribas apeliacinės instancijos teisme, 2 dalies pažeidimo nepagrįsti. Tačiau teisėjų kolegija sutinka su atsakovės argumentu, kad apeliacinės instancijos teismas priėmė atsakovės atžvilgiu siurprizinį sprendimą.
41. Draudimas teismui priimti siurprizinį, t. y. bylos šaliai netikėtą, sprendimą ne kartą buvo akcentuotas kasacinio teismo praktikoje. Šis draudimas siejamas su Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencija dėl teisės į teisingą teisimą, iš kurios matyti, kad Žmogaus teisių į pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 6 straipsnio požiūriu gali kilti Konvencijoje įtvirtintų teisių pažeidimo pavojus, kai teismai, nagrinėdami bylas, priima siurprizinius sprendimus tiek įrodymų tyrimo ir vertinimo, tiek teisės taikymo aspektu. Pagal Konvencijos

- 6 straipsnyje įtvirtintą teisingo bylos nagrinėjimo koncepciją šalys turi teisę į rungtynišką procesą, reiškiančią, kad jos privalo turėti galimybę ne tik pateikti įrodymus savo reikalavimams pagrįsti, bet taip pat teisę žinoti ir komentuoti visus įrodymus ar pastabas, pateiktus siekiant paveikti teismo sprendimą (žr. 1997 m. vasario 18 d. sprendimo byloje *Nideröst-Huber prieš Šveicariją*, peticijos Nr. 18990/91, 24 punktą; 2001 m. gegužės 31 d. sprendimo byloje *K. S. prieš Suomiją*, peticijos Nr. 29346/95, 21 punktą; 2014 m. kovo 3 d. sprendimo byloje *Duralyski prieš Bulgariją*, peticijos Nr. 45519/06, 30 punktą; kt.) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 3 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-7-74-313/2017](#), 68 punktas; 2021 m. rugsėjo 29 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-233-823/2021](#), 36 punktas).
42. Pagal Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką dėl teisės į teisingą bylos nagrinėjimą (rungimosi principo) žmogaus teisių apsaugos požiūriu gali būti svarbu tai, ar proceso šaliai buvo suteikta galimybė pateikti argumentus dėl teisinio aspekto, turėjusio esminę reikšmę bylos rezultatui (žr., pvz., EŽTT 2005 m. spalio 13 d. sprendimo byloje *Clinique des Acacias and Others prieš Pranciją*, peticijos Nr. 65399/01, 65406/01, 65405/01 ir 65407/01, 38 punktą; 2006 m. vasario 16 d. sprendimo byloje *Prikyan and Angelova*, peticijos Nr. 44624/98, 42 punktą ir kt.).
43. Pagal kasacinio teismo formuojamą praktiką byloje tinkamo proceso principas reikalauja, jog teismo sprendimas būtų priimtas teismui išklausięs abi ginčo puses (lot. *audiatur et altera pars*, tebūnie išklaudyta ir antroji pusė). Pagal [CPK](#) 17 straipsnį šalių procesinės teisės yra lygios. Šalių procesinio lygiateisiskumo principo turinį sudaro šie esminiai aspektai: teismas negali priimti sprendimo neįsklausęs abiejų šalių ir abiem pusėms turi būti garantuojamos vienodos tiesos įrodinėjimo priemonės (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. liepos 8 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-222-611/2021](#), 24 punktas).
44. Nagrinėjamos bylos atveju apeliacinės instancijos teismas, bylą nagrinėdamas rašytinio proceso tvarka ir neinformuodamas šalių apie ketinimą spręsti dėl taikytinos restitucijos būdo pakeitimo, nustatė, kad ieškovės skolos išieškojimas iš atsakovės bet kokių atveju bus nukreipiamas ir į ginčo nekilnojamąjį turtą, o tai pakankamai neužtikrintų tikslo, kurio siekiama reikšiant *actio Pauliana*, įgyvendinimo – kreditorių galimybės gauti visišką savo reikalavimo patenkinimo užtikrinimo, todėl ieškovės ir jos kreditorių interesus labiau užtikrinančia priemone teismas pripažino realaus turto, o ne reikalavimo teisės į skolos išieškojimą turėjimą ir nusprendė pastato dalį palikti kaip ieškovės nuosavybę, t. y. negrąžinti pastato dalies atsakovei natūra, o ieškovei priteistinos skolos sumą sumažinti byloje nustatyta pastato dalies verte.
45. Kasaciniu skundu atsakovė, neginčydamą teismų sprendimo pripažinti negaliojančią *ab initio* Skolos padengimo sutartį, nurodo, kad apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai netaikė restitucijos natūra – 36777/71552 (51/100) dalis administracinio pastato ir teisė sudaryti valstybinės žemės nuomos sutartį turėjo būti grąžinta atsakovei, o ieškovei – priteista skola, nes restitucijos taikymui kitu būdu (ne natūra) turi būti nustatytos išimtinės aplinkybės, o ginčo atveju restitucija natūra yra galima, tam nebuvo jokių kliūčių ir šiam restitucijos būdai taikytina pirmenybė. Atsakovės teigimu, jos turinė padėtis ir atitinkamai galimybė atsiskaityti su ieškove byloje nebuvo nagrinėtos, taigi apeliacinės instancijos teismas neturėjo pagrindo daryti išvados, jog skolos išieškojimas neabejotinai būtų nukreiptas į pastato dalį. Be to, apeliacinės instancijos teismas nenustatė pastato dalies ypatingosios vertės, o šalys, neinformuotos apie teismo ketinimą pakeisti restitucijos būdą, neturėjo galimybės teikti argumentų ir įrodymų dėl pastato dalies ypatingosios vertės. Atsakovės nuomone, apeliacinės instancijos teismo pritaikytu restitucijos būdu, t. y. palikus pastato dalį kaip ieškovės nuosavybę, o ieškovei priteisus sumažintą skolos sumą, nebuvo geriau apginti ieškovės kreditorių interesus (viešasis interesas bankroto byloje), priešingai – pastato dalį grąžinus atsakovei visas pastatas (t. y. kartu su jos turima šio pastato dalimi) galėjo būti parduotas už didesnę kainą ir, išieškant teismo ieškovei priteistą skolą iš atsakovės turto, galėjo būti patenkinta didesnė ieškovės kreditorių reikalavimų dalis. Teisėjų kolegija sutinka su kasacinio skundo argumentais, kad visi šie kasaciniame skunde nurodyti klausimai, dėstomos aplinkybės, susijusios su apeliacinės instancijos teismo pritaikyta restitucija, teisme nebuvo nagrinėjami ir atsakovė neturėjo galimybės išdėstyti savo pozicijos šiais klausimais.
46. Teisėjų kolegija atkreipia dėmesį į tai, kad tokio restitucijos būdo, kokį pritaikė apeliacinės instancijos teismas, ieškove taikyti neprašė ir toks restitucijos būdas pirmosios instancijos teisme nebuvo svarstomas. Pirmosios instancijos teismas taikė restituciją natūra, ir nei atsakovė apeliaciniame skunde, nei ieškove atsiliepime į apeliacinį skundą nepasisakė dėl galimybės taikyti kitokį restitucijos būdą, nei pritaikė pirmosios instancijos teismas, o galimybė pasisakyti dėl kitokio restitucijos būdo taikymo apeliacinės instancijos teisme šalims nebuvo suteikta. Apeliacinės instancijos teisme vyko rašytinis procesas, šalys teismo nebuvo informuotos apie ketinimą spręsti dėl restitucijos būdo keitimo tam, kad jos galėtų išreikšti savo nuomonę šiuo klausimu, taigi šalys neturėjo galimybės teikti nei savo argumentų dėl apeliacinės instancijos teismo ketinamo taikyti restitucijos būdo, nei įrodymų, patvirtinančių (paneigiančių) tokio restitucijos būdo taikymo pagrįstumą.
47. Teisėjų kolegija, remdamasi nurodytais argumentais, padaro išvadą, kad atsakovė pagrįstai kasaciniu skundu teigia, jog ji neturėjo galimybės įgyvendinti [CPK](#) 42 straipsnyje nustatytos procesinės teisės teikti savo argumentus ir samprotavimus dėl poreikio apeliacinės instancijos teismui *ex officio* spręsti klausimą dėl restitucijos būdo pakeitimo bei įrodymus, pagrindžiančius, jos nuomone, tokio restitucijos būdo taikymo negalimumą, todėl jos teisė į teisingą teismo procesą (teisė būti išklaudytai) buvo pažeista, o priimta apeliacinės instancijos teismo nutartis turėjo siurprizinį pobūdį.
48. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad nors siurpriziniu teismo sprendimu pažeidžiamos proceso teisės normos, [CPK 329 straipsnis](#) nepriskiria tokios situacijos prie absoliučių sprendimo negaliojimo pagrindų. Atsižvelgiant į [CPK 329 straipsnio](#) 2 ir 3 dalyse nurodytų absoliučių teismo sprendimo ar nutarties negaliojimo pagrindų išimtinumą, nėra pagrindo šiuos pagrindus aiškinti plačiai. Todėl tais atvejais, kai apeliacinės instancijos teismo padarytas proceso teisės normų pažeidimas nepatenka į absoliučių ar santykinai absoliučių sprendimo negaliojimo pagrindų sąrašą, ši pažeidimą būtina įvertinti [CPK 329 straipsnio](#) 1 dalies aspektu, t. y. ar šis proceso teisės normos pažeidimas yra toks, dėl kurio galėjo būti neteisingai išspręsta byla (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 4 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-114-1075/2019](#), 44 punktas; 2022 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-32-1075/2022](#), 35 punktas).
49. Vertindama kasaciniame skunde pateiktus argumentus teisėjų kolegija padaro išvadą, kad atsakovė, žinodama apie apeliacinės instancijos teismo ketinimus, be kita ko, būtų teikusi argumentus ir įrodymus dėl savo turtinės padėties, 36777/71552 (51/100) dalies administracinio pastato (*duomenys neskelbtini*) ypatingosios vertės ir perleidimo kainos nustatymo, galimybės taikyti restituciją natūra, viešojo intereso gynimo būdo efektyvumo ir kt. Teisėjų kolegijos vertinimu, atsakovės pateikti argumentai galėjo turėti esminę reikšmę apeliacinės instancijos teismui sprendžiant tiek dėl poreikio, tiek ir dėl galimybės *ex officio* spręsti dėl pirmosios instancijos teismo taikyto restitucijos būdo keitimo. Dėl nurodytos priežasties konstatuotinas esminis proceso teisės normų pažeidimas, dėl kurio galėjo būti neteisingai išspręstas restitucijos, pripažinus šalių sutartį negaliojančia, taikymo klausimas. Konstatavusi šį pažeidimą, teisėjų kolegija nepasisako dėl atsakovės kasacinio skundo argumentų dėl netinkamo teisės normų, reglamentuojančių restitucijos būdo pakeitimą, nagrinėjamoje byloje aiškinimo ir taikymo.
50. Apibendrinant išdėstytus argumentus, konstatuotina, kad dėl netinkamo teisės normų taikymo padarytas esminis proceso teisės normų pažeidimas negali būti pašalintas kasaciniame teisme, nes nutarties 45 punkte nurodyti atsakovės keliami klausimai turi būti išnagrinėti suteikiant šalims teisę dėl jų pasisakyti, t. y. teikiant savo argumentus ir, jeigu bus būtina, – įrodymus, patvirtinančius jų poziciją dėl restitucijos taikymo būdo šioje byloje. Minėta, kad faktų nustatymas nepriklauso kasacinio teismo kompetencijai, o aplinkybės, kurios nebuvo nagrinėjamos pirmosios ar apeliacinės instancijos teismuose, negali būti kasacinio nagrinėjimo dalykas ([CPK 347 straipsnio](#) 2 dalis, 353 straipsnio 1 dalis). Dėl šios priežasties teisėjų kolegija konstatuoja, kad yra pagrindas panaikinti apeliacinės instancijos teismo nutarties dalį, kuria pakeista pirmosios instancijos teismo sprendimo dalis dėl restitucijos (dalies) taikymo ir priteista ieškovei iš atsakovės 95 965,88 Eur skola bei paliktos nepakeistos pirmosios instancijos teismo sprendimo dalis dėl šalių bylinėjimosi išlaidų paskirstymo ir teismo papildoma nutartis. Taip pat naikintina apeliacinės instancijos teismo nutarties dalis, kuria paskirstytos šalių bylinėjimosi išlaidos apeliacinės instancijos teisme. Nurodyta bylos dalis perduotina apeliacinės instancijos teismui nagrinėti iš naujo ([CPK 346 straipsnis](#), 359 straipsnio 1 dalies 5 punktas, 3 dalis).

51. Nagrinėjamoje byloje po apeliacinės instancijos teismo nutarties įsiteisėjimo 36777/71552 (51/100) dalis administracinio pastato, unikalus Nr. (*duomenys neskelbtini*), esančio (*duomenys neskelbtini*), liko ieškovės nuosavybė (priešingai nei nusprendė pirmosios instancijos teismas). Kasacinis teismas klausimą dėl restitucijos taikymo, taigi ir nurodyto pastato dalies nuosavybės klausimą, perduoda apeliacinės instancijos teismui nagrinėti iš naujo. Dėl šios priežasties teisėjų kolegija, remdamasi [CPK 275 straipsnio](#) 2 dalimi, 340 straipsnio 5 dalimi, nusprendžia priimanos nutarties patvirtintą kopiją nusiųsti viešo registro, kuriame įregistruotas nurodytas pastatas, tvarkytojui.

*Dėl bylinėjimosi išlaidų*

52. Atsižvelgiant į tai, kad bylos dalis dėl restitucijos (dalies) taikymo perduodama nagrinėti iš naujo, t. y. galutinis sprendimas šiuo klausimu nėra priimamas, tai bylinėjimosi išlaidų atlyginimo klausimas paliktinas spręsti apeliacinės instancijos teismui. Pažymėtina, kad pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. rugsėjo 5 d. pažymą apie išlaidas, susijusias su procesinių dokumentų įteikimu, šioje byloje kasaciniame teisme patirta 15,32 Eur tokio pobūdžio bylinėjimosi išlaidų.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 5 punktu, 362 straipsniu,

nutaria:

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. gruodžio 21 d. nutarties dalį, kuria pakeista Kauno apygardos teismo 2021 m. sausio 7 d. sprendimo dalis, kuria pritaikyta restitucija, ir priteista ieškovei BUAB „Kortas“ iš atsakovės UAB „Metkonas“ 95 965,88 Eur skolos ir kuria paliktos nepakeistos Kauno apygardos teismo 2021 m. sausio 7 d. sprendimo dalis paskirstyti bylinėjimosi išlaidas pirmosios instancijos teisme bei Kauno apygardos teismo 2021 m. vasario 2 d. papildoma nutartis, taip pat paskirstytos bylinėjimosi išlaidos apeliacinės instancijos teisme, panaikinti ir grąžinti šią bylos dalį apeliacinės instancijos teismui nagrinėti iš naujo.

Pranešti VĮ Registrų centrui apie priimtą nutartį civilinėje byloje dėl šio registruotino nekilnojamojo turto: 36777/71552 (51/100) dalies administracinio pastato, unikalus Nr. (*duomenys neskelbtini*), esančio (*duomenys neskelbtini*).

Šios nutarties patvirtintą kopiją išsiųsti VĮ Registrų centrui.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Danguolė Bublienė

Artūras Driukas

Algirdas Taminskas